Code No. 5661

Roll No. ....

SET : B

D. El. Ed. 2nd Year Exam., July – 2022

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

समय : 2 घण्टे] *[अधिकतम अंक : 35*

सामान्य निर्देश :

(i) *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।*

(ii) *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये* ***कोड नम्बर*** *तथा* ***सेट*** *को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*

(iii) *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*

(iv) *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*

(v) *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट* ***नहीं*** *मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*

(vi) *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*

(vii) *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है,* ***परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशाः —

(क) ***सर्वे*** *प्रश्नाः* ***अनिवार्याः*** *सन्ति।*

(ख) *लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यः च भवेत्।*

(ग) *प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।*

(घ) *प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।*

भाग - क

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु ***द्वयोः*** प्रश्नयोः व्याख्या कार्या - 2 × 3 = 6

(क) वर्तमानसमये माध्यमिककक्षासु संस्कृतभाषायाः तथा च तस्याः साहित्यशिक्षणस्य अनिवार्यतायाः उपरि प्रकाशं पातय।

(ख) पद्यशिक्षणे विभिन्नानां सोपानानां वर्णनं कुर्वन् पद्यशिक्षणे परिष्कारस्य उपायान् लिखत।

(ग) पाठ्यक्रमे संस्कृतभाषायाः स्थानस्य सम्बन्धे विभिन्नेषु दृष्टिकोणेषु प्रकाशं पातय।

2. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः ***एकः*** प्रश्नः समाधेयः – 1 × 3 = 3

(क) संस्कृतव्याकरणस्य परम्परायाः उल्लेखं कुर्वन् तस्य महत्त्वस्योपरि प्रकाशं पातय।

(ख) समासस्य परिचयं यच्छन् समासस्य भेदानां वर्णनं कुरुत।

3. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः ***एकः*** प्रश्नः समाधेयः – 1 × 3 = 3

(क) आदर्शप्रश्नपत्रस्य के गुणाः ? कानि प्रकाराणि ? एतेषां आवश्यकतायाः उपरि प्रकाशं पातय।

(ख) मूल्यांकनस्य स्वरूपं तथा तस्य विशेषतासु प्रकाशं पातय।

4. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः ***एकः*** प्रश्नः समाधेयः - 1 × 3 = 3

(क) कोऽभिप्रायः पाठयोजनायाः ? पाठयोजनायाः विभिन्नेषु प्रकारेषु प्रकाशं पातय।

(ख) का परिभाषा सूक्ष्मशिक्षणस्य ? अस्माकं देशे सूक्ष्मशिक्षणस्य महत्त्वं लाभं च बोधयत।

5. ***एकः*** प्रश्नः समाधेयः - 1 × 5 = 5

(क) अलंकारस्य परिचयं यच्छन् अलंकाराणां भेदानां वर्णनं कुरुत।

(ख) संस्कृतव्याकरणस्य विधीनां उपरि प्रकाशं पातयन् व्याकरणशिक्षणस्य उद्देश्यं बोधयत।

भाग – ख

6. वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि – $15 \times 1 = 15$

(क) *नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः।*

न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः।।

– एषः श्लोकः कस्मात् ग्रन्थात् उद्धृतोऽस्ति ?

(i) रामायणतः

(ii) गीतातः

(iii) रघुवंशतः

(iv) कुमारसम्भवतः

(ख) *"तददोषौ शब्दार्थौ सगुणौ पुनरनलंकृती क्वापि काव्यम्"* कस्य काव्यलक्षणम् अस्ति ?

(i) मम्मटस्य

(ii) कालिदासस्य

(iii) बाणभट्टस्य

(iv) भासस्य

(ग) छन्दोसहितं रचना कथ्यते –

(i) पद्यम्

(ii) गद्यम्

(iii) कादम्बरी

(iv) हर्षचरितम्

(घ) '.......... *व्याकरणं स्मृतम्'* रिक्तस्थानं पूरयत।

(i) कर्णः

(ii) नासिका

(iii) हस्तः

(iv) मुखम्

(ङ) 'छन्दोविहीनं' रचना कथ्यते –

(i) पद्यम्

(ii) गद्यम्

(iii) महाभारतम्

(iv) ऋतुसंहारम्

(च) 'धातुतः' पूर्वं कस्य प्रयोगो भवति ?

(i) प्रत्ययस्य

(ii) उपसर्गस्य

(iii) लतायाः

(iv) गोपालस्य

(छ) 'अष्टाध्यायी' इत्यस्याः रचयिता कोऽस्ति ?

(i) पाणिनिः

(ii) कालिदासः

(iii) भासः

(iv) रामः

(ज) व्याकरणशिक्षणस्य श्रेष्ठविधिः कोऽस्ति ?

(i) आगमविधिः

(ii) प्रयोगविधिः

(iii) सहयोगविधिः

(iv) कार्यविधिः

(झ) अन्यपदार्थः प्रधानः कः समासो भवति ?

(i) बहुव्रीहिः

(ii) तत्पुरुषः

(iii) अव्ययीभावः

(iv) द्वन्द्वसमासः

(ञ) यत्र पूर्वपदार्थः प्रधानः तत्र कः समासो भवति ?

(i) तत्पुरुषः

(ii) कर्मधारयः

(iii) अव्ययीभावः

(iv) द्वन्द्वसमासः

(ट) 'पीताम्बरः' अत्र कः समासो भवति ?

(i) अव्ययीभावः

(ii) बहुव्रीहिः

(iii) द्वन्द्वसमासः

(iv) द्विगुसमासः

(ठ) 'अष्ट' (8) वर्णाः कस्मिन् छन्दसि भवन्ति ?

(i) अनुष्टुप्

(ii) वसन्ततिलका

(iii) मन्दाक्रान्ता

(iv) उपजाति

(ड) 'अलंकरोति' इति किं भवति ?

(i) छन्दः

(ii) नेत्रम्

(iii) अलंकारः

(iv) कर्णः

(ढ) *क्रियान्वयि* .... *भवति* । रिक्तस्थानां पूरयत।

(i) समासः

(ii) सन्धिः

(iii) कृदन्तम्

(iv) कारकम्

(ण) संस्कृतभाषायाम् कति कारकाणि सन्ति ?

(i) षट्

(ii) सप्त

(iii) अष्ट

(iv) नव